

УДК 352.071.6

Т. М. Кіцак,
к. держ. упр., доцент, заступник директора з науково-педагогічної роботи
Навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління
та професійного розвитку, доцент кафедри публічного врядування,
Національний університет "Львівська політехніка"
ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-6710-8521>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.7.203

ЗАКОНИ АРХІТЕКТОНІКИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

T. Kitsak,
PhD in Public Administration, Associate Professor, Deputy Director for Scientific and Pedagogical Work
of Institute of Public Administration, Governance and Professional Development,
Associate Professor at the Department of Public Governance, Lviv Polytechnic National University

LAWS OF ARCHITECTONICS OF LOCAL SELF-GOVERNMENT

У статті досліджуються закони архітекtonіки як фундаментальні принципи організації складних систем, зокрема місцевого самоврядування. Аналізується їхній вплив на формування структурної цілісності, взаємодію органів місцевої влади та забезпечення гармонійного розвитку територіальних громад. Особлива увага приділяється дослідженню трьох ключових законів архітекtonіки, їхньому відображенню у функціонуванні місцевого самоврядування та можливостям їх практичного застосування для підвищення ефективності управлінських процесів. Розглядаються основні виклики, що постають перед місцевими органами влади в умовах децентралізації, а також обґрунтовуються шляхи вдосконалення управлінських механізмів через призму архітекtonічних закономірностей. Враховуючи сучасні соціально-економічні трансформації, запропоновані підходи сприятимуть створенню гнучкої, збалансованої та результативної моделі місцевого самоврядування, здатної ефективно реагувати на динамічні зміни суспільного розвитку.

The article explores the laws of architectonics as fundamental principles governing the organization of complex systems, with a particular focus on local self-government. The study examines the influence of these laws on the formation of structural integrity, the interaction of local government bodies, and the promotion of harmonious development within territorial communities. Special attention is given to analyzing three key laws of architectonics, their manifestations in the functioning of local self-government, and their practical applicability in enhancing the efficiency of governance processes.

Architectonics, as a conceptual framework, provides a systematic approach to understanding the structural and functional coherence of various governance models. The study delves into how these fundamental principles shape the hierarchical organization, adaptability, and interconnectivity of local self-government institutions.

The law of equilibrium, in particular, serves as a fundamental principle of effective local self-government, ensuring balance among governmental structures, financial flows, and social processes. In the context of decentralization, this law facilitates the equitable distribution of resources among communities, guaranteeing their financial viability and administrative autonomy. Failure to adhere to this principle may lead to governance crises, social instability, and even conflicts between local and central authorities.

The law of averaging plays a crucial role in harmonizing diverse interests by promoting optimal resource distribution, preventing socio-economic polarization, and ensuring the stability of territorial communities. This is especially important in the context of post-war recovery, where it is necessary to create equal development conditions for all regions of the country and ensure fair access to state support.

The law of hierarchical structuring defines the optimal organization of the governance system by establishing effective mechanisms of interaction between local, regional, and national authorities. In the context of post-war recovery, this law enables the creation of a clear decision-making system that facilitates the efficient implementation of national and regional reconstruction programs, coordinates the activities of international donors, and engages the public in the decision-making process.

Given the ongoing socio-economic changes, the application of architectonic principles in local governance not only ensures structural integrity but also promotes sustainable development. By integrating these fundamental laws into governance strategies, policymakers can design resilient local government systems that are both adaptive to change and capable of maintaining long-term stability. The insights presented in this study contribute to the broader discourse on public administration by offering a novel perspective on how the theoretical foundations of architectonics can be practically implemented to enhance governance effectiveness at the local level.

Ключові слова: публічне управління, система місцевого самоврядування, архітектоніка, закони архітектоніки, децентралізація, розподіл повноважень, партисипація, органи місцевого самоврядування, служба в органах місцевого самоврядування, територіальна громада, службовець місцевого самоврядування

Key words: public administration, local self-government system, architectonics, laws of architectonics, decentralization, allocation of authority, participation, local authorities, municipal service, territorial community, municipal employee.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Закони архітектоніки відіграють ключову роль у дослідженні складних систем, оскільки визначають їхню фундаментальну структуру та гармонійні закономірності розвитку. Вони не лише відображають сутність цілісних управлінських механізмів, а й забезпечують їхню стійкість, ефективність і здатність до адаптації в умовах суспільних трансформацій. У контексті місцевого самоврядування застосування законів архітектоніки дозволяє розглядати цю систему не як статичну, а як динамічну, що еволюціонує відповідно до змін зовнішнього середовища та внутрішніх соціально-економічних факторів.

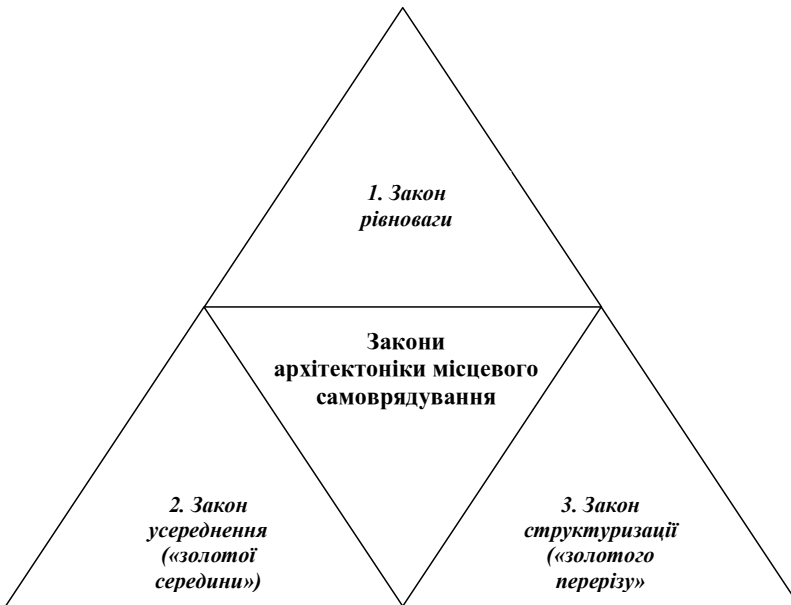
Особливу актуальність такі дослідження набувають в умовах децентралізаційних процесів, коли перед місцевими органами влади постає завдання ефективного управління ресурсами, оптимізації адміністративної структури та забезпечення балансу між централізованими та децентралізованими підходами. Закони архітектоніки дозволяють виявити фундаментальні принципи організації місцевого самоврядування, що сприяє його стабільності та стійкому розвитку. Вони дають змогу розглядати управлінські процеси як взаємопов'язані та взаємозалежні елементи єдиної системи, де кожен компонент має своє функціональне значення та впливає на загальну ефективність управління.

Крім того, застосування цих законів у практиці публічного управління сприяє розробці нових підходів до побудови системи місцевого самоврядування, яка б

відповідала сучасним викликам та була здатна до саморегуляції. Це передбачає створення моделей управління, що поєднують принципи цілісності, пропорційності та функціональної гармонії, що, своєю чергою, сприяє підвищенню якості публічного адміністрування на місцевому рівні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значний вклад в обґрунтування законів архітектоніки вніс Гриценко А.А., зокрема він застосовував їх через у різнопланових дослідженнях: інституційної архітектоніки та динаміки економічних перетворень [3]; сприйняття українським суспільством соціальної нерівності [8, с. 45]; соціальної справедливості як складової архітектоніки безпечного економічного розвитку [1, с. 15]. Також Корчинський І.О. [6, с. 58] застосовував закони архітектоніки в дослідженнях організаційно-економічних перетворень в аграрній сфері. Окрім того, колектив авторів, зокрема Балакірева О.О., Близнюк В.В., Курило І.О. та ін. застосовуючи закони архітектоніки досліджували пріоритети розвитку України на етапі подолання кризи через призму економічної ефективності та соціальної справедливості [2 с. 26]. Також Прушківська Є.В. досліджувала роль законів архітектоніки у формуванні секторальної структури економіки [7, с. 7]. Однак більшість досліджень здійснених кризь призму законів архітектоніки, стосувалися саме вивчення інституційних перетворень, економічної ефективності, соціальної справедливості та секторальної структури економіки тощо. Проте система місцевого самоврядування залишається майже неохопленою дослід-

Рис. 1. Закони архітекtonіки місцевого самоврядування

Джерело: сформовано на основі [1, 3, 8].

женнями в контексті застосування законів архітекtonіки, що створює значний простір для нових наукових розвідок.

Застосування законів архітекtonіки у дослідженнях місцевого самоврядування є актуальним і перспективним напрямом, оскільки дозволяє розглядати взаємозв'язки між інституційними елементами управління, їх структурною цілісністю та динамікою розвитку. Висока ступінь наукової новизни такого підходу обумовлена відсутністю комплексних досліджень, які б розкривали місцеве самоврядування як систему з чітко визначеною архітекtonікою та внутрішньою організацією. Тому розширення методологічного інструментарію на основі законів архітекtonіки може суттєво підвищити ефективність аналізу системи місцевого самоврядування, зокрема в умовах децентралізації та повоєнного відновлення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Стаття має на меті дослідити три основні закони архітекtonіки крізь призму їхнього застосування в системі місцевого самоврядування. Аналіз цих законів дозволяє визначити фундаментальні принципи структурної організації, гармонійного розвитку та динамічної рівноваги місцевого управління. Особливу увагу приділено з'ясуванню концептуальних засад архітекtonічного підходу до формування ефективних управлінських структур, що сприяють стійкості та адаптивності місцевого самоврядування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Архітекtonіка — це концептуальний принцип організації та впорядкування елементів у єдину цілісну систему, що забезпечує їхню гармонійну взаємодію, структурну узгодженість і функціональну відповідність. Вона визначає логіку формування, співвідношення частин та загальну композицію об'єкта чи явища, забезпечуючи його стійкість, цілісність і ефективність у заданому кон-

тексті. Закони архітекtonіки є основою для аналізу та моделювання складних систем, забезпечуючи їхню цілісність, гармонійний розвиток і стійкість у змінному середовищі.

Найчастіше виокремлюють три закони архітекtonіки:

— перший закон — закон рівноваги — визначає, що всі елементи системи прагнуть до стану спокою або знаходяться в ньому відносно інших елементів. Це є основою для розуміння економічних процесів, зокрема законів попиту і пропозиції, вартості, грошового обігу, а також фінансової рівноваги домогосподарств, підприємств та державних бюджетів;

— другий закон — закон усереднення, або "золотої середини" — деталізує принцип рівноваги, задаючи кількісні та просторові параметри взаємодії елементів системи. Він пояснює механізми регулювання економічних показників, таких як середня вартість товарів, середні витрати, доходи та прибутки, що формуються на ос-

нові суспільно необхідних трудових затрат;

— третій закон — закон ієрархічної структуризації, або "золотого перетину" — визначає закономірності розвитку складних систем, що складаються з взаємозалежних елементів. Він узагальнює дію перших двох законів, оскільки структуризація відбувається через досягнення рівноваги та усереднення. Цей закон пояснює принципи організації складних динамічних структур, таких як ринкові механізми, фінансові системи та соціально-економічні відносини, що характеризуються гармонійною диференціацією [3].

Здійснивши проекцію зазначених законів архітекtonіки на систему місцевого самоврядування, можна сформулювати їх особливості наступним чином.

Перший закон архітекtonіки місцевого самоврядування — закон рівноваги є фундаментальним принципом, що визначає функціонування різноманітних соціально-економічних систем, зокрема місцевого самоврядування. Суть цього закону полягає в тому, що всі елементи цілісної системи прагнуть до збалансованого стану, мінімізуючи внутрішні суперечності та забезпечуючи стабільність функціонування. У контексті місцевого самоврядування цей закон виявляється у взаємодії політичних, економічних і соціальних процесів, які впливають на розвиток територіальних громад.

Одним із ключових аспектів рівноваги у місцевому самоврядуванні є баланс між різними рівнями влади: місцевою, регіональною та центральною. Закон рівноваги передбачає, що ефективне функціонування місцевих органів влади можливе лише за умов дотримання принципу субсидіарності, коли кожен рівень виконує притаманні йому функції, не втручаючись у компетенцію іншого. Надмірна централізація або, навпаки, фрагментарна децентралізація порушує рівноважний стан, що може призводити до неефективного управління та соціальної нестабільності. В Україні процес децентралізації, розпочатий у 2014 році, є прикладом застосування закону рівноваги. Передача повноважень органам місцевого самоврядування сприяла збільшенню їхньої автономії,

проте водночас зростає відповідальність за ефективне використання ресурсів та управлінські рішення.

Місцеве самоврядування значною мірою залежить від економічної рівноваги, зокрема в контексті бюджетної політики. Закон рівноваги проявляється у необхідності досягнення балансу між доходами та видатками місцевих бюджетів. Рівноважний стан державного бюджету й платіжного балансу безпосередньо впливає на фінансову стабільність територіальних громад. Надмірна залежність місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету порушує цю рівновагу, що ускладнює реалізацію муніципальних ініціатив та інвестиційних програм. Прикладом успішного застосування механізму фінансової самодостатності є громади, які активно залучають інвестиції та розвивають власну податкову базу. Наприклад, Вінницька ОТГ запровадила ефективну політику розвитку малого та середнього бізнесу, що дозволило суттєво збільшити надходження до місцевого бюджету.

Закон рівноваги також визначає динаміку соціальних процесів у місцевих громадах. Справедливий розподіл ресурсів, забезпечення рівного доступу до послуг та підтримка соціально вразливих верств населення сприяють стабільності суспільного середовища. Будь-які диспропорції в рівні життя населення, доступі до освіти, медицини чи інфраструктури можуть створювати соціальну напругу, що веде до політичної дестабілізації й падінню довіри до місцевої влади. В Україні успішним прикладом забезпечення соціальної рівноваги є програми підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Так, у Львівській області реалізовано низку проектів із надання житла та працевлаштування ВПО, що сприяє їхній інтеграції в місцеві громади та зменшує соціальну напругу.

Ефективне місцеве самоврядування базується на принципі рівноваги у процесі прийняття рішень, що виявляється у гармонійному поєднанні інтересів громади, бізнесу та влади. Закон рівноваги забезпечує механізм стримувань і противаг, який дозволяє уникати концентрації влади в руках окремих груп та сприяє демократичності процесів управління. Використання механізмів громадських слухань, консультативних референдумів та інших форм участі громадян у місцевому управлінні є необхідною умовою підтримання рівноважного стану у взаємовідносинах влади і суспільства. Значним кроком у напрямку забезпечення рівноваги у прийнятті рішень стало запровадження у багатьох українських громадах електронних петицій та громадських бюджетів. Наприклад, у місті Чернівці громадяни активно використовують електронну платформу для подачі пропозицій та контролю за витратами бюджетних коштів.

Таким чином, закон рівноваги відіграє ключову роль у функціонуванні місцевого самоврядування, визначаючи баланс між владними структурами, фінансовими потоками, соціальними процесами та управлінськими рішеннями. Недотримання принципів рівноваги може призводити до кризових явищ у місцевому управлінні, економічній нестабільності та соціальних конфліктів. Впровадження рівноважних механізмів є необхідною умовою сталого розвитку територіальних громад та підвищення ефективності місцевого самоврядування. Практичний досвід українських громад демонструє, що впровадження інструментів фінансової самодостатності, соціальної інтеграції та партисипативного управ-

ління сприяє досягненню стабільного розвитку територій та підвищенню рівня довіри до місцевої влади.

Другий закон архітекτονіки місцевого самоврядування — закон усереднення, або "золотої середини", є фундаментальним принципом, що визначає оптимальний баланс між різними аспектами соціально-економічних і політичних процесів. У місцевому самоврядуванні він проявляється як необхідність гармонізації інтересів різних груп населення, ефективного розподілу ресурсів та підтримки стабільності управлінських процесів. Цей принцип сприяє ефективному функціонуванню органів місцевого самоврядування, запобігає надмірній поляризації суспільства та дозволяє досягати збалансованого розвитку територіальних громад.

Одним із ключових аспектів дії закону усереднення в місцевому самоврядуванні є прийняття рішень, що враховують баланс між протилежними інтересами. Наприклад, у розробці стратегічних планів розвитку територіальних громад необхідно знаходити середнє значення між економічною ефективністю та соціальною справедливістю. Надмірна орієнтація на економічне зростання без врахування соціальних потреб може призвести до нерівності та конфліктів, тоді як надмірна соціальна підтримка без економічного підґрунтя може спричинити бюджетний дефіцит. У процесі децентралізації в Україні громади отримали широкі повноваження щодо планування власного розвитку. Наприклад, у місті Вінниця запроваджено практику партисипативного бюджетування, що дозволяє громадянам безпосередньо впливати на розподіл бюджетних коштів, створюючи баланс між адміністративними рішеннями влади та потребами населення.

Місцеві бюджети формуються на основі принципу усереднення, коли середні доходи та витрати визначають оптимальні фінансові параметри для забезпечення сталого розвитку. Це стосується як податкової політики, де необхідно дотримуватися компромісу між податковим навантаженням на бізнес і потребою фінансування соціальних програм, так і субвенційної політики, коли фінансова допомога громадам розподіляється відповідно до середніх показників їхнього розвитку. Прикладом ефективного застосування принципу фінансового усереднення є бюджетна політика Львівської громади, яка залучає додаткові кошти через розвиток місцевих підприємств та туризму, водночас спрямовуючи значні ресурси на соціальні програми, що забезпечує збалансований розвиток міста.

Закон усереднення також застосовується у сфері просторового планування. Оптимальний розвиток територій передбачає збалансованість між урбанізацією та збереженням природних ландшафтів, між житловою забудовою та розвитком промисловості. Надмірна концентрація економічної активності в одному секторі чи регіоні може призвести до диспропорцій, що порушують рівновагу місцевого розвитку. Наприклад, у Київській області активно впроваджуються стратегії розвитку передмість, що сприяє рівномірному розподілу економічної активності та зниженню навантаження на центральну частину столиці. Водночас, у межах стратегії сталого розвитку враховується необхідність збереження зелених зон та історичних пам'яток.

У місцевому самоврядуванні закон золотієї середини відіграє вирішальну роль у досягненні політичної ста-

більшості. Демократичні механізми, такі як громадські слухання, консультації та компромісні рішення в міських радах, сприяють знаходженню середньої позиції між різними соціальними групами. Це дозволяє мінімізувати конфлікти та сприяти ефективному управлінню. Одним із прикладів є успішне функціонування громадських рад у містах Дніпро та Одеса, які відіграють роль посередника між владою та мешканцями, забезпечуючи усереднений підхід до розв'язання конфліктних питань, таких як тарифи на комунальні послуги чи зонування міських територій.

Таким чином, закон усереднення є важливим інструментом у місцевому самоврядуванні, який забезпечує оптимальний розподіл ресурсів, баланс інтересів та стабільність управлінських процесів. Його дотримання сприяє ефективному функціонуванню територіальних громад, запобігає соціальній та економічній поляризації та створює передумови для сталого розвитку місцевого управління. Вітчизняний досвід місцевого самоврядування демонструє, що ефективно застосування принципу усереднення дозволяє досягти гармонійного розвитку громад, сприяє їхній фінансовій стабільності та політичній консолідації. Використання механізмів збалансованого розподілу ресурсів та прийняття рішень із врахуванням різних інтересів є важливою умовою успішної муніципальної політики.

Третій закон архітекtonіки місцевого самоврядування — закон ієрархічної структуризації, або "золотого перетину", визначає оптимальний взаємозв'язок між різними рівнями управлінської системи, забезпечуючи гармонійний розвиток територіальних громад. Він базується на принципах рівноваги та усереднення, інтегруючи їх у динамічну систему управління, в якій кожен елемент не лише функціонує автономно, а й виконує роль складової ширшої цілісності. У місцевому самоврядуванні цей закон проявляється у формуванні ефективних ієрархічних структур, балансуванні владних повноважень та оптимальному розподілі ресурсів.

Загалом будь-яка система місцевого самоврядування є багаторівневою структурою, що складається з громади, районного, обласного та державного рівнів управління. Закон ієрархічної структуризації передбачає, що ці рівні повинні взаємодіяти відповідно до принципу гармонійної пропорції (золотого перетину), де кожен рівень має автономію в межах своїх компетенцій, водночас інтегруючись у загальну систему публічного управління.

Гармонійна структуризація місцевого самоврядування базується на кількох ключових принципах, які забезпечують ефективність управління, сталий розвиток територіальних громад та підтримку демократичних процесів. Основними складовими цього підходу є субсидіарність, оптимізація функцій та пропорційність управлінських рішень.

Принцип субсидіарності передбачає, що кожен рівень влади повинен мати у своєму розпорядженні саме ті повноваження, які він може реалізовувати найбільш ефективно. Це означає, що рішення мають прийматися на найнижчому рівні, де вони можуть бути виконані якісно і з найменшими витратами ресурсів. Застосування цього принципу дозволяє:

- зменшити адміністративне навантаження на центральні органи влади, передаючи частину управлінських функцій органам місцевого самоврядування;

- підвищити відповідальність місцевої влади за прийняті рішення, що сприяє посиленню громадської довіри та залученню громадян до процесу ухвалення управлінських рішень.

- забезпечити більшу гнучкість управління, оскільки місцеві органи влади краще розуміють специфіку власних громад та можуть оперативно реагувати на виклики й потреби населення.

У практичному вимірі цей принцип знайшов відображення в реформі децентралізації в Україні, де громадам передаються додаткові повноваження в сферах освіти, медицини, просторового планування та економічного розвитку. Це сприяє не лише підвищенню ефективності управління, а й створенню передумов для зростання фінансової самостійності територіальних громад.

Оптимальний розподіл функцій між різними рівнями управління дозволяє досягти найбільш ефективного використання ресурсів та мінімізувати дублювання повноважень. Це означає, що:

- місцеві ради відповідають за формування стратегії розвитку громади, ухвалення місцевих бюджетів, управління комунальним майном та контроль за діяльністю виконавчих органів;

- виконавчі органи місцевого самоврядування реалізують адміністративні функції, забезпечують виконання прийнятих рішень, надають послуги громадянам і здійснюють нагляд за соціально-економічним розвитком територій.

- органи державної влади здійснюють координацію національної політики, визначають загальні нормативно-правові рамки функціонування місцевого самоврядування, а також виконують контрольні функції для забезпечення законності управлінських процесів.

Ефективна оптимізація функцій дозволяє уникати нераціонального розподілу бюджетних коштів, зменшує бюрократичні бар'єри та сприяє чіткішому розмежуванню відповідальності між різними рівнями управління. Успішними прикладами застосування цього принципу є запровадження центрів надання адміністративних послуг (ЦНАПів) у багатьох українських громадах, що дозволило підвищити якість і доступність муніципальних послуг для громадян.

Принцип пропорційності передбачає збереження оптимального балансу між централізованим контролем і місцевою автономією. Надмірна централізація може обмежувати ініціативність та самостійність територіальних громад, тоді як надмірна автономія без належного контролю може спричинити управлінський хаос, неефективне використання ресурсів та зростання корупційних ризиків. Пропорційність управлінських рішень забезпечується шляхом:

- встановлення чітких меж компетенцій кожного рівня управління, що дозволяє уникати дублювання функцій та підвищує відповідальність органів місцевого самоврядування;

- використання механізмів громадського контролю та громадських слухань, що дозволяє жителям впливати на процеси прийняття рішень та оцінювати діяльність місцевої влади;

— регулювання розподілу фінансових ресурсів відповідно до реальних потреб територіальних громад, що сприяє більш справедливому використанню бюджетних коштів.

Наприклад, у бюджетній політиці громади застосування пропорційності означає, що витрати на соціальні програми, розвиток інфраструктури та підтримку підприємництва мають бути узгоджені з реальними доходами громади. Це дозволяє уникати як дефіциту бюджету, так і неефективного витрачання ресурсів на невиправдані проекти. Таким чином, гармонійна структуризація місцевого самоврядування є важливим елементом ефективного державного управління. Її ключові принципи — субсидіарність, оптимізація функцій і пропорційність управлінських рішень — сприяють підвищенню якості управлінських процесів, забезпеченню стійкого розвитку територіальних громад та залученню громадян до процесу ухвалення рішень. Дотримання цих принципів дозволяє створювати ефективні, прозорі та відповідальні управлінські системи, що здатні адаптуватися до сучасних викликів та забезпечувати сталий розвиток місцевого самоврядування.

Прикладом ефективного застосування цього принципу є процес децентралізації в Україні, що почався у 2014 році і триває дотепер. Завдяки реформі значна частина повноважень і ресурсів передана громадам, що підвищило ефективність їхнього управління та покращило якість місцевих послуг.

У контексті місцевого самоврядування закон золотого перетину визначає оптимальну пропорцію ресурсів, владних повноважень і відповідальності між різними рівнями управління. Якщо один із рівнів отримує надмірну концентрацію влади чи ресурсів, порушується гармонія, що веде до неефективного управління або централізації. Наприклад, у бюджетному процесі оптимальний розподіл фінансових ресурсів між державним, обласним і місцевим рівнями може відповідати принципу золотого перетину, коли частка фінансування кожного рівня пропорційно узгоджується із його функціями та потребами. Успішним прикладом є модель бюджету участі в Києві, де громадяни можуть впливати на розподіл частини місцевого бюджету, що забезпечує гармонійний розподіл ресурсів відповідно до потреб громади. У сфері соціальних послуг цей закон проявляється в забезпеченні рівномірного доступу населення до освіти, медицини, інфраструктури. Наприклад, у Львівській області впроваджено модель територіальних центрів соціального обслуговування, які дозволяють оптимізувати надання послуг через рівномірне розташування установ.

Місцеве самоврядування функціонує у динамічному середовищі, що потребує постійного адаптивного структурування. Закон ієрархічної структуризації сприяє не лише стабільному функціонуванню, а й гнучкості в управлінні. Наприклад, у містобудівному плануванні застосування цього закону дозволяє знайти баланс між розвитком міських центрів, передмість та сільських територій, забезпечуючи гармонійний просторовий розподіл населення, інфраструктури та економічної активності. У Дніпрі реалізується проект інтегрованого розвитку міста, який враховує принципи гармо-

нійної пропорції, поєднуючи житлову забудову, промислові зони та рекреаційні території.

Отже, закон ієрархічної структуризації ("золотого перетину") є ключовим принципом у формуванні ефективної системи місцевого самоврядування. Він забезпечує гармонійне співвідношення між рівнями влади, ресурсами та управлінськими рішеннями, сприяючи оптимальному функціонуванню територіальних громад. Його застосування дозволяє уникати дисбалансів, створюючи адаптивну та стійку систему управління, здатну ефективно реагувати на виклики сучасного суспільного розвитку. Практичний досвід українських громад демонструє, що впровадження принципів ієрархічної структуризації сприяє покращенню якості управлінських процесів, фінансової стійкості та соціальної рівноваги. Використання цього закону у формуванні місцевої політики дозволяє забезпечити сталий розвиток територіальних громад та підвищити ефективність місцевого самоврядування.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Здійснивши аналіз основних трьох законів архітектоники, можна дійти висновку про їхню ключову роль у дослідженні місцевого самоврядування, особливо в умовах децентралізації та повоєнного відновлення України.

Зокрема, закон рівноваги є базовим принципом ефективного місцевого самоврядування, що забезпечує баланс між владними структурами, фінансовими потоками та соціальними процесами. У контексті децентралізації цей закон сприяє рівномірному розподілу ресурсів між громадами, забезпечуючи їхню фінансову спроможність та управлінську автономію. Недотримання цього принципу може спричинити управлінські кризи, соціальну нестабільність і навіть конфлікти між місцевими та центральними органами влади.

Закон усереднення відіграє вирішальну роль у гармонізації різних інтересів, сприяючи оптимальному розподілу ресурсів, уникненню соціально-економічної поляризації та забезпеченню стабільності територіальних громад. Це особливо важливо в умовах повоєнного відновлення, коли необхідно створювати рівні умови для розвитку всіх регіонів країни і забезпечувати справедливий доступ до державної підтримки.

Закон ієрархічної структуризації визначає оптимальну організацію управлінської системи, встановлюючи ефективні механізми взаємодії між місцевими, регіональними та державними органами влади. У контексті повоєнного відновлення цей закон дасть змогу вибудувати чітку систему прийняття рішень, що дозволяє ефективно реалізовувати державні та регіональні програми відбудови, координувати діяльність міжнародних донорів та залучати громадськість до процесу прийняття рішень.

Таким чином, дослідження архітектоники місцевого самоврядування в умовах децентралізації та відновлення країни дасть змогу розробляти ефективні управлінські стратегії, які сприятимуть сталому розвитку громад, підвищенню їхньої самодостатності та інтеграції в загальнонаціональну систему управління. Врахування законів архітектоники у формуванні політики місце-

вого самоврядування стане запорукою ефективного розвитку України в посткризовий період.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на архітектуру як методологічний інструмент, що дозволяє аналізувати внутрішню структуру та взаємозв'язки між елементами системи місцевого самоврядування.

Література:

1. Гриценко А.А. (2017) Соціальна справедливість як складова архітектури безпечного економічного розвитку // Український соціум. № 4. С. 9—21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2017_4_3.

2. Економічна ефективність vs соціальна справедливість: пріоритети розвитку України на етапі подолання кризи: кол. моногр. / НАН України, Секція суспільних і гуманітарних наук. Київ, 2019. 350 с. URL: https://idss.org.ua/arhiv/monografia_2019.pdf

3. Інституційна архітектура та динаміка економічних перетворень: монографія [за ред. д.е.н. А. А. Гриценка]. — Харків: Видавництво Форт, 2008. 928 с.

4. Карпа М.І., Кіцак Т.М. (2024) Компетенція органів державної влади та органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації: запровадження європейських принципів і стандартів // Інвестиції: практика та досвід. № 3. С. 138—143. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.3.138>.

5. Кіцак Т.М. (2023) Компетенція органів державної влади та органів місцевого самоврядування: концептуальні основи // Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. Серія "Публічне управління та адміністрування". № 6. С. 82—89. URL: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-6>

6. Корчинський І.О. Організаційно-економічні перетворення в аграрній сфері та формування її архітектури. дис.... док-ра екон. наук, 08.00.03. Львів, 2019. 502 с. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozidily/Aspirantura/Rady/Spec_vchena_rada/Dysertacii/2019_07/Korchynskai_Disert.pdf

7. Прушківська Є.В. (2013) Роль законів архітектури у формуванні секторальної структури економіки / Економічний вісник Національного гірничого університету. № 2. С. 21—28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2013_2_5

8. Соціальні нерівності: сприйняття українським суспільством // Соціологічна асоціація України. URL: https://sau.in.ua/app/uploads/2019/07/zvit_soczialni-nerivnosti_2018_.pdf

9. Marta Karpa, Oleksandr Akimov, Taras Kitsak. (2022) Problems of stabilization of the system of public administration under the conditions of decentralizational changes and martial law in Ukraine. Public Administration and Law Review. Issue 3 (11), pp. 24—31. URL: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2022-3-24>

10. Olha Borysenko, Taras Kitsak, Roman Pasichnyi, Liudmyla Akimova, Marta Karpa, Oleksandr Akimov. (2022). Features of the Implementation of Public Authority in the Context of Modern International Security Challenges: Information Component. IJCSNS. International Journal of Computer Science and Network Security. Vol. 22 No. 8 pp. 123—128. URL: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.8.16>

References:

1. Hrytsenko, A.A. (2017), "Social justice as a component of the architectonics of safe economic development", *Ukrainskyi sotsium*, vol. 4, pp. 9–21, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2017_4_3 (Accessed 21 March 2025).

2. National Academy of Sciences of Ukraine, Section of Social and Humanitarian Sciences (2019), *Ekonomichna efektyvnist vs sotsialna spravedyvist: priorytety rozvytku Ukrainy na etapi podolannia kryzy [Economic efficiency vs social justice: priorities for Ukraine's development in overcoming the crisis]*, Kyiv, Ukraine, available at: https://idss.org.ua/arhiv/monografia_2019.pdf (Accessed 21 March 2025).

3. Hrytsenko, A.A (2008), *Instytutsiina arkhitektonika ta dynamika ekonomichnykh peretvoren [Institutional architectonics and the dynamics of economic transformations]*, Vydavnytstvo Fort, Kharkiv, Ukraine.

4. Karpa, M.I. and Kitsak, T.M. (2024), "Competence of state authorities and local self-government bodies in the conditions of decentralization: implementation of European principles and standards", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 138—143. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.3.138>.

5. Kitsak, T.M. (2023), "Competence of state authorities and local self-government bodies: conceptual foundations", *Public Administration: Concepts, Paradigms, Development, Improvement, Series "Public Administration and Administration"*, vol. 6, pp. 82—89. <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-6>.

6. Korchynskiy, I.O. (2019), "Organizational and economic transformations in the agrarian sector and the formation of its architectonics", *Abstract of Doctor of Economic Sciences dissertation*, Lviv, Ukraine, available at: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozidily/Aspirantura/Rady/Spec_vchena_rada/Dysertacii/2019_07/Korchynskai_Disert.pdf (Accessed 21 March 2025).

7. Prushkivska, Ye.V. (2013), "The role of the laws of architectonics in shaping the sectoral structure of the economy", *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, vol. 2, pp. 21—28, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2013_2_5 (Accessed 21 March 2025).

8. Sociological Association of Ukraine (2018), "Social inequalities: perception by Ukrainian society", available at: https://sau.in.ua/app/uploads/2019/07/zvit_soczialni-nerivnosti_2018_.pdf (Accessed 21 March 2025).

9. Karpa, M., Akimov, O. and Kitsak, T. (2022), "Problems of stabilization of the system of public administration under the conditions of decentralizational changes and martial law in Ukraine", *Public Administration and Law Review*, vol. 3 (11), pp. 24—31. <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2022-3-24>.

10. Borysenko, O., Kitsak, T., Pasichnyi, R., Akimova, L., Karpa, M. and Akimov, O. (2022), "Features of the implementation of public authority in the context of modern international security challenges: information component", *IJCSNS. International Journal of Computer Science and Network Security*, vol. 22, no. 8, pp. 123—128. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.8.16>.

Стаття надійшла до редакції 24.03.2025 р.